

Miquel de Moragas i Miquel Botella, Editors

1992

Barcelona: l'herència dels Jocs

2002

*Centre d'Estudis Olímpics – UAB
Ajuntament de Barcelona
Editorial Planeta*

Els continguts d'aquest llibre no podran ser reproduïts,
ni totalment ni parcialment, sense el previ consentiment
per escrit dels editors.

© Dels articles: els seus autors
© De l'edició:
Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport - UAB
Editorial Planeta, S. A.
Ajuntament de Barcelona

Editors: Miquel de Moragas i Miquel Botella
Coordinació editorial: Anna Belén Moreno i Miquel Gómez
Traducció i correcció: Oriol Gibert

Disseny de la coberta: Josep M.ª Trias (Quod)

Edició especial 10è aniversari dels Jocs Olímpics
Barcelona 1992: juliol 2002

Dipòsit legal: B-35932-02
Preimpresió: Víctor Igual, S. L.
Impressió i enquadernació: Imatge de l'Ajuntament
de Barcelona i Reprodisseny
Imprès a Espanya - Printed in Spain

Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport
Universitat Autònoma de Barcelona
Edifici N. 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
blues.uab.es/olympic.studies

Imatge i Producció Editorial
Ajuntament de Barcelona
www.bcn.es/publicacions

Miquel de Moragas
i Miquel Botella, Editors
***Barcelona: l'herència
dels Jocs (1992-2002)***

El llegat esportiu dels Jocs

L'ús de les instal·lacions olímpiques

Xavier Segura, Àndor Serra, Ramon Pallejà 183

L'esport i la pràctica de l'activitat física a la ciutat de Barcelona després de 1992

Albert Batlle, Martí Niubò 197

L'alt rendiment esportiu

Josep Escoda 219

Els Jocs Paralímpics Barcelona'92

Els Jocs Paralímpics i la integració social

Fernand Landry 227

Els impactes econòmics i socials

Anàlisi de l'impacte econòmic dels Jocs Olímpics de Barcelona, 1986-2004

Ferran Brunet 245

Turisme: els impactes dels Jocs i de la seva imatge sobre el turisme

Pere Duran 275

Els Jocs de la ciutat

Lluís Millet 295

La Vila Olímpica, deu anys després

Jordi Carbonell 309

Les claus de l'èxit, deu anys després: la tecnologia en els Jocs Olímpics

Ferran Pastor 321

Recerca, documentació i bibliografia sobre Barcelona'92

Berta Cerezuela 343

Índex

Preàmbul

- Joan Antoni Samaranch, Pasqual Maragall i Josep Miquel Abad
conversen deu anys després sobre el llegat del Jocs de 1992 5

Introducció

- Barcelona'92 en perspectiva
Miquel de Moragas / Miquel Botella 19

El model dels Jocs

- Josep Miquel Abad valora els Jocs
Entrevista amb els editors 25
- Les claus de l'èxit dels Jocs
Miquel Botella 37
- El model organitzatiu dels Jocs després de Barcelona'92
Gilbert Felli 65
- Barcelona'92 i la seva influència internacional
Enric Truñó 77
- Els jocs polítics: actors i estratègies entorn dels Jocs Olímpics
de Barcelona 1992
Joan Botella 105
- Comunicació a Barcelona'92: l'herència dels símbols
Miquel de Moragas 119
- Voluntaris'92. Deu anys després
Andreu Clapés 145
- El Fòrum Universal de les Cultures, la darrera herència dels Jocs
Miquel Botella 165

El Fòrum Universal de les Cultures, la darrera herència dels Jocs¹

Miquel Botella

Director de Planificació i Control del COOB'92 (1987-1989); sotsdirector general de Gestió del COOB'92 (1989-1991); director general adjunt de Recursos del COOB'92 (1991-1993)

Director de Planificació i Control del Fòrum Universal de les Cultures
Barcelona 2004

El 18 de maig de 1999 es va constituir el Consorci Organitzador del Fòrum Universal de les Cultures Barcelona 2004 (www.barcelona2004.org). Van signar el conveni fundacional l'Ajuntament de Barcelona, la Generalitat de Catalunya i l'Administració General de l'Estat espanyol. D'aquesta manera es concretava el compromís institucional al voltant d'una iniciativa municipal que havia merescut l'aprovació de la Unesco el 12 de novembre de 1997 i a la qual aquest mateix organisme s'adherí mitjançant el conveni marc de col·laboració l'agost de 1999.

El Fòrum, des de l'aprovació inicial de la Unesco, es va definir com un espai de diàleg universal a l'entorn de tres eixos: condicions de la pau, sostenibilitat ambiental i diversitat cultural. També va manifestar des dels seus inicis la voluntat de projectar-se i consolidar-se com un gran esdeveniment internacional. Els mateixos fundadors van fixar-ne el volum econòmic quan van decidir que el pressupost global d'organització de l'esdeveniment no havia d'excedir la suma de 309 milions d'euros.

A més, el Fòrum va néixer vinculat a un indret molt singular: la des-

1. L'autor vol agrair als senyors Josep Miquel Abad, Miquel de Moragas, Jaume Pagès, Jordi Oliveras i Jaume Sodupe les crítiques i comentaris que van fer a la primera versió d'aquest escrit.

embocadura del riu Besòs, el punt focal de la remodelació del litoral de llevant barceloní. Aquesta és una operació de gran impacte urbà i mediambiental, que significa l'acabament de la tasca iniciada fa més de quinze anys amb el disseny i construcció de la Vila Olímpica que va hostatjar els atletes del 1992. Cal dir, també, que les idees del Fòrum són a la base de la definició i la ubicació de les peces arquitectòniques que avui configuren aquesta àrea.

No cal recórrer a les hemeroteques per afirmar que les polèmiques que van acompanyar l'anunci i el procés posterior de definició i organització del Fòrum han estat de les més vives i recurrents de la premsa barcelonina dels darrers anys. I que les argumentacions que partidaris i detractors de l'esdeveniment han anat esgrimint han acabat conformant un mosaic variat.

També s'ha de dir que, en aquesta palestra, la majoria de les intervencions han estat favorables a la iniciativa (es pronunciaven sobre com hauria de ser o cap on hauria de decantar-se l'esdeveniment), mentre d'altres, poques, han manifestat posicions contràries a la seva celebració. I que, enmig d'aquest garbuix, una de les poques coincidències ha estat precisament l'afirmació que encapçala aquest escrit: que el Fòrum és una herència dels Jocs Olímpics, que sense l'experiència del 1992 a ningú li hauria passat pel cap d'embarcar-se en una aventura com aquesta.

Com que no és la meva intenció de perdre el temps glossant les evidències, donaré per acceptada la proposició anterior i dedicaré, primerament, les ratlles que segueixen a la definició del Fòrum; i ho faré de la manera que considero més seriosa i entenedora, presentant-lo com el procés obert que encara és. Pel que fa als Jocs Olímpics, són una realitat universalment coneguda, particularment a Barcelona, on fa tot just deu anys vam gaudir d'una extraordinària experiència olímpica.

Veure com el patró i l'experiència dels Jocs Olímpics ha planat sobre tot el procés de creació del Fòrum ajuda a perfilar els contorns d'aquest esdeveniment i és la tasca que abordaré al final. Espero que aquesta reflexió contribueixi a entendre més bé el potencial i els riscos inherents a aquesta aventura, que es troba, alhora, en fase de preparació accelerada i de concreció definitiva.

La troballa

Durant la fase preolímpica es va insistir molt en la idea que, des de la revolució industrial, la ciutat havia avançat empesa pels grans esdeveniments internacionals que s'hi havien celebrat: les exposicions internacionals de 1888 i 1929 i els Jocs Olímpics de 1992. De fet, Barcelona hauria estat capdavantera en l'aplicació d'una estratègia avui internacionalment contrastada.

Concretament, es deia que aquests esdeveniments eren les eines que una gran ciutat que no fos capital d'estat necessitava per avançar. Però ara podem veure com també Madrid i París competeixen per hostatjar els Jocs Olímpics. Raons, doncs, no en faltaven, especialment després de l'èxit olímpic, perquè es busqués un nou projecte capaç de seguir impulsant el creixement i la projecció internacional de la ciutat. També era prou compartida l'opinió que les exposicions universals ja estaven entrant en el món de les relíquies històriques.

El fet és que aviat va cristal·litzar la idea que calia inventar un nou esdeveniment, centrat en l'àmbit de la cultura i referit a les preocupacions universals de la societat actual, que es van concretar en les condicions de la pau, la sostenibilitat mediambiental i la diversitat cultural. Val a dir que, tot i que no han faltat les crítiques frontals a la celebració de l'esdeveniment, cap d'elles ho ha fet amb l'argument que s'havia errat en la tria del temari. Tampoc s'han suggerit postulats alternatius.

I des de la perspectiva majoritària, la dels que han vist l'esdeveniment com una oportunitat, ha prevalgut la idea que l'elecció dels temes ha estat un encert i, també, que els conflictes, les mobilitzacions i els atemptats que han sotraguejat el panorama internacional aquests darrers anys han convertit el Fòrum en una iniciativa encara més necessària i oportuna. Des d'aquesta perspectiva, també es considera un mèrit de Barcelona haver sabut avançar-se internacionalment en la concreció d'aquesta iniciativa.

En tot aquest debat també s'ha fet palès el convenciment, no sempre explícit, que Barcelona és un dels comptats escenaris internacionals creïbles per a una convocatòria d'aquesta ambició i intencionalitat. L'autoestima deu ser més elevada del que sovint es diu, perquè tampoc els detractors del Fòrum han argumentat que els requeriments de l'esdeveniment

superessin les capacitats de la ciutat. Les veus crítiques més aviat han posat l'accent en la necessitat de dedicar els recursos disponibles a la deficitària gestió cultural quotidiana i en la conveniència d'evitar el malbaratament associat a un esdeveniment que consideren superflu.

De fet, el reconeixement del potencial de Barcelona per a empreses d'aquesta envergadura també es constata en altres indrets, i en particular a Madrid, on, arran de les presentacions del Fòrum que s'hi han realitzat, sempre s'ha palesat el respecte, acompanyat fins i tot d'un punt d'enveja, envers una iniciativa que, per raons que aquí no fa al cas d'analitzar, resultaria més difícil d'imaginar en el context particular de la capital.

L'èxit del 1992 i el record de l'escarment que van patir algunes veus que es van apuntar al carro de l'escepticisme o de la crítica fàcil ens els anys anteriors a la celebració olímpica són, des del meu punt de vista, elements explicatius importants d'aquest panorama de moderació relativa, on predominen, amb matisos diversos, les visions favorables a la celebració del Fòrum.

Aquest entorn, però, no hauria de confondre'ns ni fer-nos oblidar que estem davant d'un autèntic experiment. Un esdeveniment que presenta, es miri per on es miri, uns riscos considerables, diferents, però en alguns aspectes superiors als dels Jocs, sobretot perquè no se'n coneixen els paranys. Molta atenció, doncs, perquè, com també s'ha assenyalat, el prestigi guanyat per la ciutat està en joc i hi ha un risc real de malmetre'l.

Les indefinicions

Fetes les consideracions anteriors, també cal assenyalat que el del Fòrum no haurà estat un part fàcil. Quan falten menys de dos anys per a la inauguració, l'esdeveniment segueix sent un gran desconegut i encara és habitual de trobar entre els que s'interessen pel tema, i també a la premsa, determinades opinions que, per la seva reiteració i persistència, il·lustren sobre els dèficits que ha patit la definició i la comunicació del Fòrum.

La coincidència d'aquestes opinions és notable i, de fet, han acabat cristal·litzant en autèntics llocs comuns com ara: «Encara no s'ha explicat en què consisteix el Fòrum», «el Fòrum està faltat de continguts», «el Fòrum és un intent oficialista, hi ha faltat participació» (generalment fent referència a la participació del món associatiu i, algun cop, a la dels gestors culturals de la ciutat).

Una altra idea que també s'ha repetit ha estat que el Fòrum és una gran acció propagandística orientada a impulsar i legitimar la transformació del litoral del llevant barceloní. En la mesura que s'ha anat veient el dinamisme i la relativa autonomia de bona part de l'operació urbanística, aquesta opinió ha anat perdent pes.

Inconcreció i falta de continguts. Dissortadament, malgrat la claredat de les alegacions, la resposta del Fòrum no ha estat, en general, a l'alçada de les circumstàncies. I tot i que ja a finals de 2000 es van aprovar l'avantprojecte i el pressupost vigents, és clar que en tot aquest temps no s'ha estat capaç de transmetre adequadament ni el concepte, ni el tempo de preparació de l'esdeveniment.

És més: sovint s'han mirat d'ocultar aquestes mancances amb l'anunci de la imminent programació. I la reiteració de presentacions del programa ha acabat alimentant la sospita que realment hi havia un dèficit programàtic.

Que el Fòrum no té definits alguns dels seus continguts, fins i tot dels importants, és una evidència que, a més, es mantindrà encara durant mesos. I malament si no fos així i si a hores d'ara estiguessin definits tots els continguts i la programació tancada. Seria com garantir que l'any 2004 la programació tindrà un dèficit d'actualitat. No cal ser un expert en prospectiva per preveure que el dinamisme seguirà sent un atribut indissociable dels temes que el Fòrum vol abordar.

La programació del Fòrum només podrà fer-se per aproximacions successives. I el procés durarà fins que resulti materialment impossible d'incorporar, amb el calendari i els recursos disponibles, les oportunitats que es vagin presentant.

Falta de participació. Pel que fa a la participació associativa, la reiteració en els anuncis de programació imminent també ha contribuït a difondre una percepció distorsionada del calendari de preparació de l'esdeveniment i a crear la sensació que calia apressar-se a fer propostes davant del risc de cristallització immediata del programa.

El Fòrum, mancat de criteris definits per donar resposta concreta a moltes proposicions, es va trobar desbordat per allò que, paradoxalment, no deixava de ser un indicador de les expectatives que la seva convocatòria havia estat capaç de desvetllar. D'aquí en van derivar, no cal dir-ho,

conflictes i insatisfaccions diversos. La participació, per ser útil, també necessita uns marges definits i un calendari. A la participació dels gestors culturals m'hi referiré més endavant.

Per acabar aquest punt, també cal dir que des del començament hi va haver un parell d'opinions que, tot i estar formulades en negatiu, es van incorporar de seguida a les notes definitòries de l'esdeveniment: que «el Fòrum no pot ser un gran Grec» (el Grec és el festival d'estiu de Barcelona) i que «el Fòrum no pot ser un parc temàtic».

El tràngol

I crec que aquestes han estat i són, a grans trets, les constants de referència pública més permanents del Fòrum. Només va haver-hi uns moments, a l'estiu de 2001 i coincidint amb la crisi directiva més forta que ha sofert el projecte, en què va semblar que la discussió sobre el model d'esdeveniment s'endinsava per camins de més profunditat i concisió.

Es va parlar, entre altres temes, de donar-li un to més festiu, d'escurçar-ne la durada, de reduir-ne el pressupost, de minimitzar el recinte i escampar més activitats per la ciutat, de limitar el nombre i la concurrència als debats i, sobretot, de reduir la dimensió d'algunes exposicions. I, per uns moments, va semblar que s'havia obert el debat que el Fòrum necessitava per configurar-se definitivament.

Però només va ser un miratge. El Fòrum no podia definir-se en funció dels percentatges relatius de reflexió/festa, recinte/ciutat, pensament/acció, grans exposicions / petites exposicions, ni tan sols per la durada o el valor del pressupost. Centrat en aquests binomis, el debat es va anar esllanguint fins que va acabar desapareixent.

Aviat es va fer palès el desencert de tractar aquests conceptes com si fossin antagonics. De fet, es va poder veure que eren complementaris. La reflexió necessita la festa per propagar-se i, perquè la ciutat vibri de debò, convé que hi hagi un epicentre potent que faci de detonador. No cal tampoc insistir que qualsevol discussió sobre la dimensió de determinada exposició, fora del context de l'esdeveniment, està mancada de significació, i el mateix s'esdevé amb la durada o la dimensió del pressupost.

Crec que en aquells moments de crisi es va imposar una certa percepció que la dinàmica del projecte el podia convertir en una cosa «mas-

sa gran i arriscada». De fet, per unes setmanes, el denominador comú dels missatges públics va ser clarament reduccionista, fins que, com he dit abans, el debat, incapaç de generar noves propostes, va anar expirant.

Una aproximació al concepte del Fòrum

Arribats a aquest punt, la pregunta pertinent només pot ser aquesta: què ha de ser, doncs, el Fòrum? Des del meu punt de vista, el Fòrum hauria de ser una gran trobada per afavorir el diàleg i la reflexió sobre uns temes que interessin el conjunt de la humanitat i per difondre uns valors i uns models de convivència entre els públics més majoritaris. Ni més ni menys, crec.

Gran trobada per afavorir el diàleg i la reflexió vol dir seleccionar i invitar, sense exclusions ni sectarismes i amb vocació d'universalitat, els millors participants per a cada tema, inclosos aquells que tenen menys mitjans per fer-se sentir; acollir totes les opinions que s'expressin pacíficament; crear les condicions físiques i ambientals perquè els debats fructifiquin, i, molt especialment, aprofitar el potencial de participació de la xarxa virtual per no deixar cap interessat fora del debat. Convé remarcar que la qualitat i la credibilitat dels invitats és una de les claus de l'èxit: ells han de ser els primers protagonistes, els catalitzadors d'una il·lusió col·lectiva que només les idees tenen la capacitat de generar.

Difondre uns valors vol dir divulgar, aprofitant tots els mitjans a l'abast, els missatges que aquí es generin. És sabut, però, que aquests missatges i els mitjans que els difonen, aquí i a tot arreu, arriben només a una part, qualitativament important però quantitativament molt prima, de la població, la constituïda per les elits ja iniciades.

Entre els públics més majoritaris. És en aquest punt on penso que el Fòrum pot fer el plantejament més innovador i, alhora, l'aposta més arriscada: intentar arribar per una via diferent, la de la vivència, a uns públics nous, integrats per aquelles majories inaccessibles a aquest tipus de missatges a través del mitjans convencionals.

Una vivència educativa

Es tractaria d'aprofitar el caràcter pioner de l'àrea del Besòs i el fort contingut simbòlic de l'associació entre el singular palau de congressos que s'hi està construint i les infraestructures i serveis urbanístics que s'hi instal·laran o reinstal·laran, per crear un nucli dotat de prou atractiu per convocar i oferir, alhora, un espai per a la participació en els diàlegs (congressos, conferències i jornades) i una experiència viva de contacte amb les noves formes de convivència.

El recinte del Fòrum, l'entorn del palau de congressos, pot aspirar a ser el primer experiment a gran escala d'educació cívica per la via de la immersió. Naturalment, el repte és de proporcions majúscules. El recinte ha de començar per ser un lloc atractiu, que justifiqui el desplaçament del gran públic i, per tant, diguem-ho sense embuts, un lloc per distreure's, però també, com s'expressarà plàsticament per la cohabitació de l'arquitectura perenne del palau amb l'arquitectura efímera del recinte, un lloc on predominin les idees i els valors.

Naturalment, l'experiència vivencial, que va adreçada als públics majoritaris, exigeix la visita al recinte, i per això té una àrea geogràfica d'influència limitada. Es pensa fonamentalment en la zona sud d'Europa més pròxima a Barcelona, tot i que el gran flux turístic regular que Barcelona ja atreu garanteix per si sol la presència internacional al recinte.

Pel que fa al públic «compromès» (el que és militant, està involucrat o interessat en els congressos i debats) el Fòrum ha d'aspirar a obtenir una convocatòria realment universal per la via presencial, que en aquest cas té menys limitacions que la de l'anterior segment, o per la via de la participació virtual a través de la xarxa.

És evident que el primer èxit s'ha de tenir a la ciutat i entre els ciutadans, entesa la ciutat en un àmbit molt ampli, superior al metropolità. Aquests seran els que nodriran majoritàriament de participants les jornades i els debats, i també seran els principals usuaris del recinte, especialment pel que fa a les visites reiterades. Cal que aquesta comunió s'estableixi, que els barcelonins facin seu aquest Fòrum en el sentit romà del terme, i reconeguin en l'impactant edifici triangular situat a l'entrada el nou temple de Vesta on es conserva el foc sagrat que ha d'il·luminar els diàlegs.

Però per facilitar aquesta comunió, el Fòrum també ha d'instal·lar-se a la ciutat, convertint en autèntiques antenes els equipaments culturals, portant activitats festives a les places i a través de les celebracions públiques ciutadanes de tot allò que passi en el temple de la paraula, quan li escaigui una presentació litúrgica.

Els diàlegs, que constitueixen l'autèntica columna vertebral del Fòrum, haurien de trobar, mitjançant la implicació directa i la participació dels sectors ciutadans afins, les maneres d'arribar a la gent, d'aconseguir que aquells dies al carrer es palpi que alguna cosa nova i important està passant a Barcelona. De fet, el calendari dels diàlegs constituirà l'autèntica part variable de l'ordinari del Fòrum.

I al seu torn, l'edifici Fòrum i, sobretot, el recinte, amb les múltiples possibilitats de participació que ofereix, han de ser capaços d'acollir aquelles propostes derivades de la voluntat participativa dels barcelonins que mereixin ser incorporades.

A tall de resum, es pot afirmar que les claus de l'èxit del Fòrum seran: el grau de sintonia i de vibració ciutadana que aconseguixi, l'assoliment dels cinc milions de visites que s'esperen i el ressò internacional que obtinguin els diàlegs que s'hi celebrin.

Probablement, tot això també es podria resumir en l'obtenció d'aquell estat d'esperit marcat per l'afany de congregació, per les ganes de trobar-se que la ciutadania ja va experimentar durant els Jocs Olímpics i que va fer que alguns barcelonins que, prematurament, havien optat per l'exili olímpic acabessin peneditos del seu comportament.

Les principals amenaces

El Fòrum correrà, previsiblement, riscos similars als que afecten la gran majoria d'esdeveniments d'arrel ètica, cívica i cultural. Pel seu pes específic, val la pena esmentar-ne els següents:

Les dificultats de promoció. Anar inventant una cosa i haver-la de comunicar alhora, i fer-ho a data fixa i en un àmbit internacional, és probablement una missió impossible. La comparació olímpica és, en aquest punt, especialment delicada per al Fòrum. El repte olímpic barceloní era essencialment organitzatiu; la difusió dels Jocs Olímpics estava assegurada i el marge per a la creació es limitava pràcticament a les cerimònies. Si aques-

ta qüestió no es planteja amb claredat i, per mimetisme, s'alimenten unes expectatives clarament inabastables, la sensació de fracàs està servida.

Per això, el màrqueting del Fòrum ha de fugir dels models esportius i comercials. Per ser creïble, ha de partir de la nostra realitat i de la nostra ambició, modestes però potents alhora, i ha de fer un ús intensiu d'aquells mitjans diferencials (la il·lusió i el compromís personal) que la promoció de l'esport i dels productes comercials no poden fer servir.

La dilució. És la tendència a la dispersió típica dels esdeveniments basats en l'amalgama d'activitats culturals, encara que aquestes, considerades individualment, puguin ser de relleu. Des de l'Olimpiada Cultural, que es va celebrar amb recursos notables i no fa gaires anys a Barcelona (i de la qual tan pocs se'n recorden), fins a les capitalitats culturals, passant pels festivals, els mosaics culturals mostren una tendència a la difuminació, especialment els de llarga durada com el Fòrum. Els intents integradors, si es produeixen, acaben xocant amb l'àmbit de llibertat que necessiten els creadors. Però si no es troba un concepte integrador, que en la meva opinió ha de ser l'experiència d'immersió, la dilució es pot donar per descomptada.

L'obsessió pels compromisos. La millor manera d'evitar l'aplanament de les idees que generalment s'associa al consens és que Barcelona es postuli obertament com la capital del diàleg, que la composició plural del Consorci Organitzador es llegeixi en positiu, que es fomenti el respecte a la diferència i que s'eviti la recerca obsessiva de conclusions i declaracions, que sovint comporta la temptació addicional de la instrumentalització. El món, òbviament, no l'arreglarem a Barcelona. Prou contents hem d'estar si, des de la nostra modèstia, podem aportar algun gra de sorra i, sobretot, la capacitat d'il·lusionar-nos amb la comesa.

L'elitisme. Les activitats culturals són minoritàries. El Fòrum ha de ser un experiment de diàleg i creació, però, sobretot, de difusió de les idees. Ha de crear un entorn adequat per a la divulgació d'uns models i valors. Ha de ser, en darrer terme, una experiència educativa. Aquest és, probablement, el punt més crucial de l'esdeveniment. Si el Fòrum és percebut únicament com un conjunt de reunions i debats intel·lectuals per a iniciats, si l'experiència d'immersió que el recinte oferirà al gran públic no resulta satisfactòria, el Fòrum haurà fracassat.

Les dèries de l'oferta. Relacionat íntimament amb l'anterior, aquests tipus d'esdeveniments corren el risc de néixer orientats exclusivament des de l'oferta, des de l'ambició d'uns ideòlegs convençuts de l'encert de la seva intuïció. La potència del que s'està preparant és tan gran, es pensa, que el seu atractiu està més que garantit. Per aquesta raó, alguns grans esdeveniments europeus de la darrera dècada han quedat molt per sota de les previsions. Contra això no hi ha cap altra recepta que la humilitat i l'adaptació a la demanda. Però atenció: la falta d'atractiu és el risc més gran de l'experiment.

La superficialitat. Anant a la recerca de la popularitat es pot caure en la trivialització. El Fòrum podria convertir-se en un parc temàtic urbà o, encara pitjor, en un aparador per netejar la imatge dels que més empenyen la roda del consumisme o perjudiquen el medi ambient. Per això ha de quedar clara la preeminència de les idees i els valors, més enllà del que Disney pot oferir.

L'efecte cimera. Tot i que ha anat desdibuixant-se progressivament, el risc de convertir el Fòrum en una exhibició de mesures de seguretat, forces dissuasives i en un escenari potencial de violències ha existit i en algun moment ha tingut una clara incidència en els avatars de l'organització, especialment després dels greus enfrontaments que es van produir a Gènova. I és que, inicialment, el Fòrum va aspirar, sense èxit, a organitzar algunes cimeres. Aquest fracàs, que significa absència de concentracions de mandataris i poderosos, ha de ser vist, a hores d'ara, com un actiu important.

La implicació dels gestors culturals. Aquest és un tema que pot semblar menor però que planteja problemes importants. És la coneguda «síndrome d'usurpació» que solen experimentar els sectors que s'ocupen de la gestió quotidiana del sector quan s'organitza un esdeveniment extraordinari en el seu àmbit d'activitat.

Barcelona en va viure algunes mostres especialment negatives en l'etapa olímpica. Alguns errors que van acompanyar la inauguració de l'estadi o el plantejament de l'Olimpíada Cultural estan molt relacionats amb el fet de no haver enfocat correctament aquesta qüestió. Tampoc el Fòrum va saber evitar aquestes tensions, que van ser a la base de la crisi més forta de la curta trajectòria de l'organització.

Per afrontar-ho, primer cal entendre la vivència d'usurpació d'aquests professionals i, fins i tot, la dificultat que tenen per acceptar unes raons (canvi d'escala i gestió de la complexitat) que ells viuen en termes d'exclusió. Els ideòlegs i els gestors culturals han de ser incorporats al projecte per raons d'equanimitat i d'eficàcia. Seria injust no aprofitar aquests mesos de sensibilitat especial per mostrar i obrir a públics més amplis el patrimoni cultural de la ciutat, del qual ells mateixos en són part integrant. I seria poc intel·ligent no mirar de guanyar-se la voluntat dels principals prescriptors en matèria cultural.

El respecte al medi ambient. Seria una prova d'ingenuïtat baixar la guàrdia i pensar que tots els temes de coherència ambiental i de sostenibilitat de la plataforma del Besòs estan resolts. Com a màxim, estan ben enfocats, però segur que encara apareixeran punts de conflicte ambiental en la planificació i en l'execució de les obres d'infraestructura bàsica i d'adequació per a la celebració del Fòrum. S'haurien de resoldre escrupolosament perquè aquesta part del discurs és intocable.

El manteniment del consens. El manteniment de la cohesió institucional va ser uns dels punts més delicats de l'experiència olímpica. Paradoxalment, tot i el caràcter ideològic del Fòrum i la implicació d'un espectre polític més ampli en la iniciativa, s'han produït menys tensions entre les administracions que en la fase de preparació dels Jocs. Però aquest equilibri, potenciat per un seguit de coincidències personals i polítiques, no es pot donar per descomptat. Caldrà seguir atentament l'evolució de la situació i, sobretot, aconseguir que l'opinió pública doni suport actiu a la unitat. L'experiència olímpica també juga a favor en aquest cas.

L'abast del mimetisme olímpic

Com he dit a l'inici, el Fòrum és portador d'una herència genètica que no pot dissimular-se. Tot i que, com també miraré de fer veure, aquests atributs hereditaris afecten molt més els aspectes formals del Fòrum que els seus elements substantius. Començaré per referir-me als primers.

Gran trobada universal. Ambdós esdeveniments es basen en el fet de congregar uns actors: atletes en un cas; pensadors, artistes i creadors en l'altre. Tots dos aspiren a aplegar els millors de cada especialitat (les

elits). La durada dels Jocs es va anar escurçant fins a arribar als 15 dies actuals. El Fòrum durarà 141 dies i inclourà un seguit de trobades importants.

Repetició periòdica i itinerància entre ciutats. El Fòrum no ha concretat encara les seves intencions al respecte, però tot sembla indicar que el paral·lelisme serà alt. Els Jocs Olímpics, tot i que no és clar que els seus restauradors els pensessin itinerants, van adoptar de seguida aquesta condició i, després d'inaugurar-se a Atenes, l'edició següent ja va celebrar-se a París. El període quadriennal, que recorda les arrels clàssiques de l'Olimpisme, mai no ha estat discutit, com tampoc no ho ha estat la condició urbana de l'esdeveniment.

Voluntat de projecció majoritària. Els dos esdeveniments també comparteixen, des de la seva concepció, aquest atribut: la vocació d'atreure públics majoritaris. Als Jocs els va costar molts anys d'aconseguir-ho. Aquest també és, com s'ha assenyalat, el repte més important del Fòrum.

Independència dels governs. Pel moviment olímpic aquest ha estat, des dels seus orígens, un cavall de batalla constant; la qual cosa prova que sovint ha estat i encara és més una aspiració que una realitat. El Fòrum, que neix d'un acord governamental d'ampli espectre, es vol definir per l'equilibri, l'obertura a tots els azimuts i la voluntat d'autonomia dels altres governs.

Institucionalització. El moviment olímpic de seguida es va estructurar com a col·legi de notables, independent dels governs i renovable per cooptació. Les tres administracions que van pilotar l'experiència olímpica són els impulsors del Fòrum i, de moment, ja han creat un Senat Internacional i han manifestat la seva voluntat de constituir una fundació. Cal dir, però, que, a priori, sembla més fàcil d'exercir el monopoli de competicions d'esportistes d'alt nivell que de trobades obertes de personalitats i gent interessada en els temes de la convivència universal.

Les inevitables diferències de fons

És en el terreny dels continguts on s'aprecien més nítidament les diferències entre els Jocs Olímpics i el Fòrum. Cal remarcar que, a les ratlles que segueixen, es tracten els Jocs Olímpics com a l'activitat social *de facto* que avui dia són. També hauria estat possible de referir-se a l'Olim-

pisme com a ideari, però aquest és un terreny incert i relliscós que, a més, ens allunyaria de la intencionalitat d'aquest escrit.

Competició/Cooperació. La pràctica esportiva es basa en l'enfrontament i s'orienta cap a l'obtenció de la victòria individual o col·lectiva sobre el contrincant. El Fòrum s'orienta cap a l'autosuperació per la via del diàleg i de la cooperació.

Emoció/Reflexió. L'esport té una gran capacitat per emocionar a primer cop d'ull: és un llenguatge directe, estandarditzat per normes federatives i de fàcil comprensió; per això s'ha adaptat tan bé a la televisió. L'activitat cultural també pot suscitar emocions, però sempre ho fa a través de processos personals de lectura i interpretació, de vegades només a l'abast dels iniciats. La reflexió és l'objectiu fonamental del Fòrum, tot i que també pretén crear un entorn emocional per interessar la majoria.

Objectius ideològics. Els Jocs Olímpics s'han convertit en un gran espectacle mediàtic i tenen poques possibilitats reals d'incidir en el terreny dels valors. Cal recordar, però, que per Coubertin la competició esportiva era un instrument de millora física i moral de les persones i una eina per construir un món més pacífic i fraternal. Eren pretensions no tan allunyades de les dels promotors del Fòrum, com prova l'agenda de valors d'aquest esdeveniment.

Nacionalisme/Universalisme. Encara que inicialment no va ser així, aviat la participació olímpica es va enquadrar molt rigidament en estats/nacions. L'estructura binària de la competició, la imparcialitat impossible i la seva facilitat per a la identificació van convertir molt aviat l'Olimpisme en un mitjà d'expressió de l'orgull nacional i de gestió civilitzada de les rivalitats. La barreja de competició i nacionalisme ha estat i encara és el combustible principal de l'Olimpisme i, a la segona meitat del segle passat, es va convertir en un instrument important de satisfacció de les noves necessitats identitàries sorgides de la descolonització i de la fi de la guerra freda.

En aquest sentit, cal dir que l'estructura particular de les competicions olímpiques s'adapta magníficament a aquestes necessitats, ja que fa possible, mitjançant la selecció de les transmissions, el miratge esportiu que tothom es pugui considerar guanyador. Els Campionats Mundials de

Futbol, en canvi, malgrat l'estatus universal indiscutible d'aquest esport, estan atrapats per la lògica de la competició única en la insalvable dialèctica guanyador/perdedor. Per això mai podran competir amb els Jocs Olímpics en l'aspecte de celebració festiva.

A les antípodes d'aquests plantejaments, el Fòrum es declara obert a tothom i explícitament en contra de qualsevol forma d'enquadrament que pugui limitar-ne la participació.

La durada diferent podria semblar una diferència important, i ho és, però no substantiva. De fet, els Jocs Olímpics, abans d'adoptar el format actual, es van celebrar durant moltes edicions amb calendaris similars als del Fòrum.

Els entrebancs de l'Olimpisme

Històricament, els dos obstacles principals de l'Olimpisme han estat la dèbil justificació ideològica i la dificultat per assolir una audiència universal. Un cop superats, n'han aparegut d'altres, com el dopatge, el comercialisme, la supeditació als mitjans de comunicació de masses i, sobretot, el gegantisme, que avui es perfila com una amenaça important per al moviment olímpic. Em sembla interessant de donar-hi, des de la perspectiva del Fòrum, una ullada comparativa.

La justificació ideològica. La dels Jocs Olímpics molt aviat va mostrar la seva debilitat. El model olímpic s'inspirava en el *fair play* i la pràctica de l'esport per afany de superació, sense contraprestació econòmica, que es conegué com *amateurisme*. Però les arrels burgeses d'aquesta concepció van entrar en crisi a mesura que la pràctica esportiva s'anava estenent i popularitzant.

El mateix Coubertin va acabar desenganyat i conscient que havia magnificat el potencial de la competició esportiva com a eina de transformació personal i d'aportació a la convivència entre els pobles. Era evident que l'èxit de la seva iniciativa havia desbordat les bases ideològiques que ell li havia assignat. L'extensió i la consolidació del moviment olímpic durant la primera meitat del segle xx va haver de conviure amb dues guerres mundials i amb l'inexorable creixement de l'amateurisme marró i del professionalisme en el món de l'esport.

El Fòrum, que intenta plantejar els problemes del món actual per la

via de la discussió oberta i directa, sense intermediacions, no sembla que hagi d'experimentar problemes derivats d'aquesta arrel.

La dificultat d'arribar a audiències llunyanes. Fins ben entrada la segona meitat del segle xx, els Jocs Olímpics només es podien seguir a distància per la premsa, i per la ràdio a partir dels anys trenta. Aquests mitjans també tenen capacitat de transmetre les emocions esportives a través de la narració, però no ho fan amb la mateixa facilitat que la televisió, i, sobretot, no poden arribar a audiències tan massives. Per això, sobretot a partir dels anys vuitanta, els Jocs Olímpics i la televisió han progressat estretament units, i de retruc han aconseguit canviar i augmentar radicalment, a través del patrocini, les bases de finançament dels Jocs i del moviment olímpic.

La televisió, la ràdio i la premsa també són eines indispensables per al Fòrum, que, ja hi he insistit, es planteja la difusió com un objectiu al mateix nivell que la creació. Però l'interès televisiu del Fòrum no té, ni podrà tenir mai, res a veure amb el dels Jocs.

L'eina principal del Fòrum per arribar al gran públic és la vivència que ofereix el recinte. Aquesta és una experiència que demana la presència física. Potser l'experiència descentralitzadora (jocs mediterranis, asiàtics, panamericans, etc.) que fa la viu-viu en l'àmbit de l'Olimpisme, podria oferir alternatives explorables per al Fòrum del futur.

Internet, s'ha dit, pot representar per al Fòrum el que la televisió va significar per als Jocs. Però la comparació és exagerada: la xarxa és un mitjà amb potencial per universalitzar la participació en els diàlegs i la difusió de les idees, però d'un abast que, tot i que pugui ser important, sempre serà restringit al format per aquelles persones sensibles a les problemàtiques que el Fòrum aborda.

El gegantisme. És reconegut avui com el principal repte dels Jocs Olímpics, la dimensió i complexitat creixents dels quals, tant pel que fa a les capacitats organitzatives com a les infraestructures d'acolliment necessàries, està reduint el nombre de ciutats amb capacitat real per hostatjar-los i contradiu la imatge d'universalitat que el moviment olímpic aspira a tenir. El món dels rècords i les marques cada cop és a l'abast de més països, i també hauria d'estar-ho la possibilitat d'organitzar els Jocs.

És probable que el model olímpic actual que es va estrenar a Los Ange-

les i que, en alguns aspectes, va viure la seva eclosió a Barcelona, s'acomodià a Beijing, on segurament s'escenificarà la contradicció entre la massificació a què ha arribat el sistema i la lògica elitista de reproducció i repartiment de privilegis que l'alimenta. L'acreditació, el document que certifica els privilegis olímpics, no ha parat de perdre valor selectiu i funcional a mesura que ha crescut exponencialment el nombre dels seus beneficiaris.

Dissortadament per al Fòrum, sembla encara incerta i més que llunyana l'hora en què puguin arribar a plantejar-se problemes d'aquestes característiques.

